

Metodický pokyn č. 7/2016

kterým se stanovují specifická pravidla pro odběr, analýzu a následné vyhodnocení vzorků z ekologického zemědělství

Č.j.: 61014/2016-MZE-17252

Právní úprava:

- Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů (dále jen „nařízení Rady (ES) č. 834/2007“);
- Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu (dále jen „nařízení Komise (ES) č. 889/2008“);
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ekologickém zemědělství“);
- Nařízení Komise (ES) č. 152/2009, kterým se stanoví metody odběru vzorků a laboratorního zkoušení pro úřední kontrolu krmiv (dále jen „nařízení Komise (ES) č. 152/2009“);
- Směrnice Komise 2002/63/ES, kterou se stanoví metody Společenství pro odběr vzorků určených k úřední kontrole reziduí pesticidů v produktech rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu a kterou se zrušuje směrnice 79/700/EHS (dále jen „směrnice Komise č. 2002/63/ES“);
- Vyhláška č. 415/2009 Sb., o stanovení požadavků na odběr vzorků a způsobu zveřejnění metod laboratorního zkoušení produktů ke krmení (dále jen „vyhláška č. 415/2009 Sb.“);
- Vyhláška č. 61/2011 Sb., o požadavcích na odběr vzorků, postupy a metody zkoušení osiva a sadby (dále jen „vyhláška č. 61/2011 Sb.“);
- Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby (dále jen „vyhláška č. 137/2004 Sb.“);
- Vyhláška č. 257/2009 Sb., o používání sedimentů na zemědělské půdě (dále jen „vyhláška č. 257/2009 Sb.“);
- Vyhláška č. 231/2016 Sb., o odběru, přípravě a metodách zkoušení kontrolních vzorků potravin a tabákových výrobků (dále jen „vyhláška č. 231/2016 Sb.“);
- ČSN 560253 – odběr vzorků pro stanovení pesticidů v potravinách a surovinách rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu;
- ČSN EN ISO 24333:2010 (46 1015) Obiloviny a výrobky z obilovin – vzorkování;
- ČSN EN ISO 542:1996 (46 1030) Olejnatá semena. Odběr vzorků (idt ISO 542:1990).

1. Odběry vzorků

Odběr vzorků a jejich analýza na možnou přítomnost účinných látek nepovolených v ekologické produkci jsou vyžadovány nařízením Komise (ES) č. 889/2008, čl. 65, odst. 2:

„Kontrolní orgán nebo subjekt odebírá a analyzuje vzorky, aby zjistil, zda se nepoužívají produkty nebo způsoby produkce, které nejsou v souladu s pravidly ekologické produkce, nebo zda nedošlo ke kontaminaci produkty nepovolenými pro ekologickou produkci. Počet vzorků, které mají být každoročně odebrány a podrobeny analýze kontrolním orgánem nebo subjektem, odpovídá minimálně 5 % z celkového počtu jím kontrolovaných subjektů. Výběr hospodářských subjektů, u kterých se mají odebrat vzorky, vychází z obecného vyhodnocení rizika nesouladu s pravidly ekologické produkce. Toto obecné vyhodnocení zohlední všechny fáze produkce, přípravy a distribuce.

Kontrolní orgán nebo subjekt odebere a zanalyzuje vzorky vždy, když existuje podezření na používání produktů nebo způsobů produkce nepovolených pro ekologickou produkci. V těchto případech se neuplatňuje minimální počet vzorků, které mají být odebrány a zanalyzovány.

Kontrolní orgán nebo subjekt může rovněž odebrat a zanalyzovat vzorky v jakémkoli jiném případě, aby zjistil, zda se nepoužívají produkty nebo způsoby produkce, které nejsou v souladu s pravidly ekologické produkce, nebo zda nedošlo ke kontaminaci produkty nepovolenými pro ekologickou produkci.“

Vzorky musí v předepsaném počtu, odpovídajícím nejméně 5 % ekologických podnikatelů, které má daná kontrolní organizace (dále jen „KO“) v kompetenci, odebrat každá KO během kalendářního roku (od 1. 1. do 31. 12.); pokud jsou na jednom podniku během roku odůvodněně odebrány vzorky vícekrát, počítají se do tohoto počtu.

Odběry vzorků musí probíhat podle ustálené metodiky a způsobem, který nezavdává příčinu k pochybnostem o obhajitelnosti kvality a průkaznosti odebraných vzorků v případném správním řízení.

1.1 Definice pojmů podle vyhlášky č. 415/2009 Sb., resp. směrnice Komise č. 2002/63/ES

- **Dílčí vzorek** je množství odebrané z jednoho náhodně vybraného místa v partii;
- **souhrnný vzorek** je celek vzniklý sloučením a pečlivým promísením dostatečně velkých dílčích vzorků odebraných z partie;
- **laboratorní vzorek** je reprezentativní množství materiálu odebrané ze souhrnného vzorku a zasláné do laboratoře, případně souhrnný vzorek nebo jeho část.

1.2 Místo odběru vzorků na ekofarmě

Vzorky na rezidua pesticidů inspektoři mohou odebrat přímo na obhospodařovaných pozemcích nebo ve skladovacích prostorách, kde jsou sklizené produkty uchovávány před uvedením na trh, na jatkách, v sušárnách, během přepravy, z postřikovacích zařízení, v prostorách druhotného zpracování surovin a potravinářských provozech, v prodejnách potravin podléhajících certifikaci a všude tam, kde je to v zájmu ověření dodržování pravidel ekologického zemědělství (dále jen „EZ“) vhodné a kde mají KO ke kontrole pověření.

1.3 Důvod pro odběr vzorků

Odběry jsou prováděny z následujících důvodů:

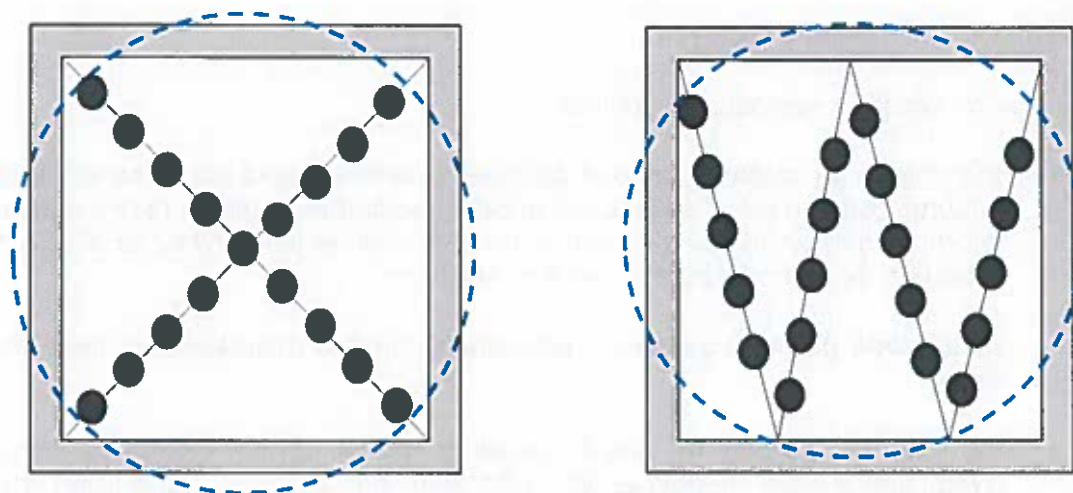
- **Plánovaně na základě rizikové analýzy.** Důležité je správné stanovení termínu odběru vzorků, a to na základě klimatických podmínek v daném roce a aktuálních informací o tlaku škůdců a chorob. V rizikové analýze jsou rovněž použity faktory, vztahující se přímo ke kontrolovaným podnikům;
- **na základě podnětu** ze strany příslušného orgánu (ministerstvo), nebo třetích osob;
- **na základě podezření**, které inspektor získal přímo v průběhu kontroly. Symptomy použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin jsou různé. V případě použití preemergentních herbicidů je příznakem holý pozemek zcela bez přítomnosti plevelů, přičemž v záznamech o pracích na daném pozemku není uvedena mechanická likvidace plevelů (plečkování), případně jsou viditelné stopy postřiků na půdě. V případě použití postemergentních herbicidů jsou podezřelými okolnostmi změny na rostlinách jako změna barvy listů, kroucení a žloutnutí listů a usychání rostlin plevelů, případně stopy postřiků na rostlinách a půdě. U použití fungicidů jsou viditelnými příznaky stopy postřiků na rostlinách a půdě, v případě osiv pak změněná barva osiva. Pokud jsou použity insekticidy, jejich použití indikují nálezy uhynulých škůdců, případně dalšího uhynulého hmyzu (včely), stopy postřiku na rostlinách a půdě, v případě skladovacích prostor i případný zápach po chemikálii;
- **v případě podezření na použití nepovolené účinné látky** (přítomnost zaschlých plevelů, plevelů se zažloutlými či deformovanými listy, případně v kombinaci se stopami postřiku v porostu, kulturní plodina přitom nejeví známky poškození, uhynulí škůdci) se situace na pozemku rovněž fotograficky zdokumentuje. Fotodokumentace by měla být pořízena tak, aby zachytila, pokud je to možné, nejen detaily poškozených rostlin plevelů nebo uhynulé škůdce, ale i celkový stav porostu na dotčeném pozemku, případně stav porostů na sousedních pozemcích, je-li zřejmý rozdíl ve zdravotním stavu či zaplevelení porostů. U fotografií, které mohou být případně použity jako důkazní materiál, musí být k dispozici datum a čas jejich pořízení.

1.4 Odběr vzorků rostlinného materiálu a půdy přímo na pozemku

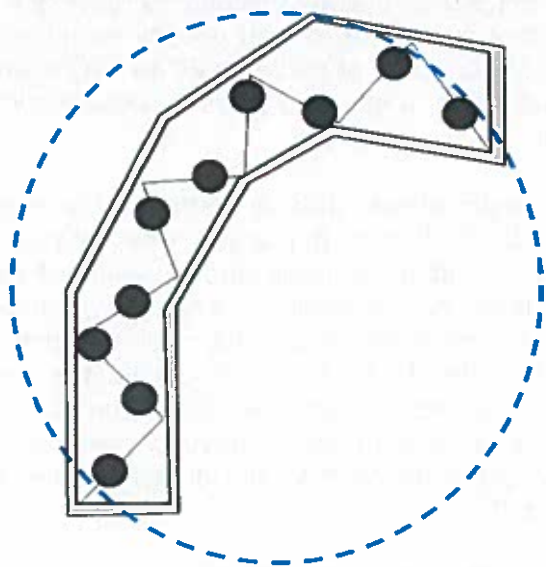
1.4.1 Způsob odběru vzorků

V případě plánovaného odběru vzorků nebo kontroly na základě podnětu a při absenci podezřelých příznaků se při odběru dílčích vzorků na pozemku postupuje podle následujících schémat:

Obrázek 1: Prostorové uspořádání odběru dílčích vzorků na stejnorodém pravoúhlém pozemku v případě podezření na použití nepovolených pesticidů. Černé tečky = dílčí vzorky, šedivé plochy = souvratě, které jsou vyloučeny ze vzorkování. Všechny dílčí vzorky uvnitř jednoho modrého kruhu jsou smíchány do souhrnného vzorku.

Obrázek 2: Prostorové uspořádání odběru dílčích vzorků na nestejnorožém, nepravidelně tvarovaném pozemku v případě podezření na použití nepovolených pesticidů. Černé tečky = dílčí vzorky, šedivé plochy = souvratě, které jsou vyloučeny ze vzorkování. Všechny dílčí vzorky uvnitř jednoho modrého kruhu jsou smíchané do souhrnného vzorku.

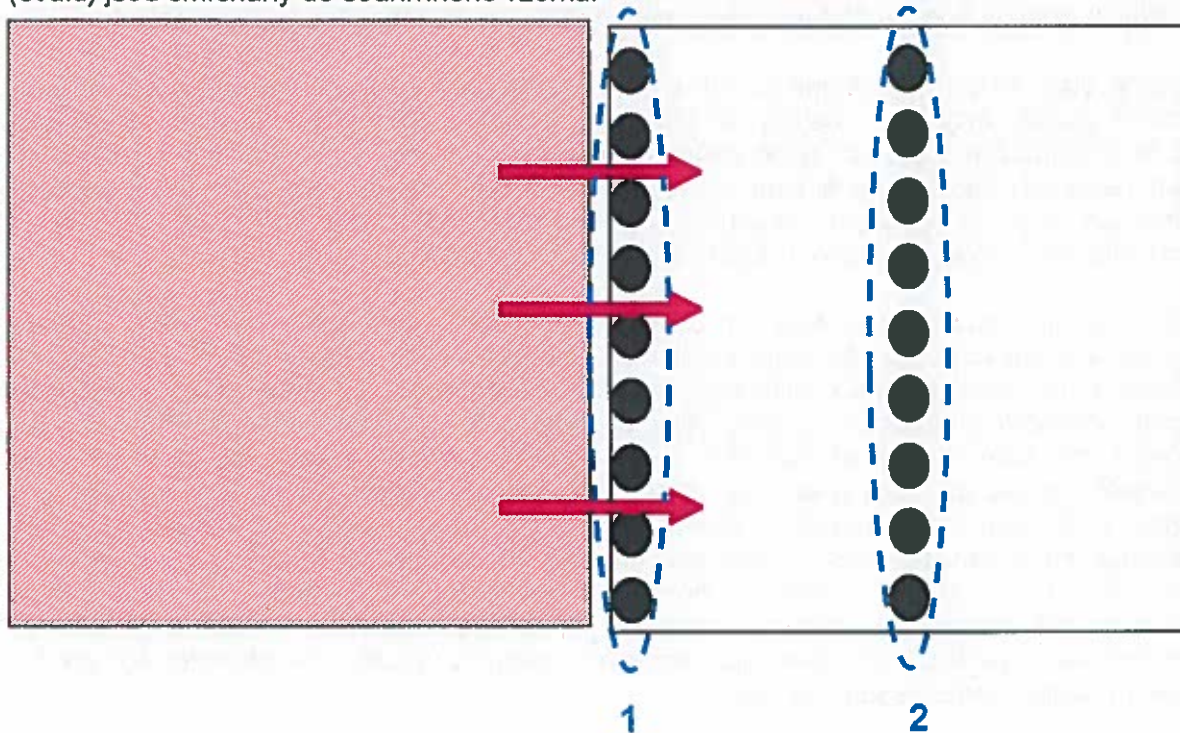
1.4.2 Způsob odběru dílčích vzorků v případě podezření na kontaminaci přenosem větru ze sousedních polí pozemků

V případě, že ekologicky obhospodařovaný pozemek přímo sousedí s konvenčním pozemkem bez náležitěho oddělení, musí se odebrat dva souhrnné vzorky. První souhrnný vzorek nazvaný srovnávací vzorek bude vytvořen z dílčích vzorků odebraných z kraje pozemku, který sousedí s konvenčním pozemkem. Druhý souhrnný vzorek bude vytvořen z dílčích vzorků odebraných ze středu pozemku, ve vzdálenosti, kde by se neměla projevit kontaminace přenosem.

V případě, že ekologicky obhospodařovaný pozemek přímo sousedí bez náležitěho oddělení s různými konvenčními pozemky z více stran, odeberou se stejným způsobem vzorky z krajů pozemku sousedících s dalšími konvenčními pozemky, takže mohou být odebrány 3 i více souhrnných vzorků.

Pozn.: Příklady dostačujících způsobů oddělení ekologických a konvenčních ploch jsou uvedeny v komentáři k § 10 zákona o ekologickém zemědělství.

Obrázek 3: Prostorové uspořádání odběru dílčích vzorků v případě podezření na kontaminaci přenosem ze sousedních pozemků. Černé tečky = dílčí vzorky, červená plocha = sousední konvenční pozemek odkud je podezření na přenos, červené šipky = předpokládaná vzdálenost přenosu. Všechny dílčí vzorky uvnitř jednoho modrého kruhu (oválu) jsou smíchány do souhrnného vzorku.

Postup odběru v případě zjištění podezřelých příznaků, jakými jsou změny na kulturních rostlinách nebo plevelích jako morfologické změny na rostlinách, změna barvy listů, žloutnutí listů a usychání rostlin v případě plevelů či stopy postřiků na rostlinách a půdě, se od výše uvedených příkladů odlišuje. V tomto případě se odebírá podezřelý materiál bez ohledu na schémata odběru dílčích vzorků uvedená výše, tzn. dílčí vzorky se odebírají na pozemku v místech, kde se podezřelý materiál (suché či poškozené plevely, rostliny se stopami postřiků), resp. půda indikující použití např. totálního herbicidu, nachází. Výjimkou je pouze situace při odběru půdních vzorků na pozemku bez vegetace a zjevných stop použití nepovoleného přípravku na ochranu rostlin, kdy se při odběru dílčích vzorků postupuje podle výše uvedených schémat.

1.4.3 Doporučené minimální počty dílčích vzorků v závislosti na velikosti pozemku

Velikost pozemku do 5 ha: 10 dílčích vzorků

Velikost pozemku 5 - 25 ha: 20 dílčích vzorků

Velikost pozemku 25 - 100 ha: 40 dílčích vzorků

Velikost pozemku nad 100 ha: 60 dílčích vzorků

1.4.4 Vzorkování rostlinného materiálu

V závislosti na druhu plodiny může být dílčí vzorek tvořen celými rostlinami, jejich nadzemními částmi, listy, plody nebo hrozny plodů.

V případě obilovin, luskovin, okopanin a mladých porostů kukuřice a slunečnice a travních porostů se odebírají celé nadzemní části rostlin, v případě vzrostlejších porostů kukuřice a slunečnice se odebírají listy. V případě zeleniny se odebírají celé rostliny vč. podzemní části (mrkev, cibuloviny, ředkve), nadzemní části rostlin (brukvovité), listy nebo plody (okurky, lilkovité).

V případě víceletých kultur (vinice, sady) s výjimkou TTP se v závislosti na termínu odběru odebírají vzorky plodů, případně listů, pokud plody nejsou k dispozici. Vzorky se odebírají z různých výšek a orientací (plody, případně orientované do různých světových stran).

Obecně platí, že se přednostně odebírají plody nebo listy starší nebo kryté před deštěm, přičemž prioritu mají části rostliny se známkami postřiku. Při odběru je lepší se vyhýbat listům příliš mladým a plodům nebo listům se známkami hniloby. Celé nadzemní části rostlin, plody nebo listy se oddělují čistými nůžkami nebo nožem, vzorek se neupravuje (v případě vzrostlých rostlin je pro lepší manipulaci možné tyto nastříhat na menší části). Při odběru vzorků se doporučuje používání rukavic nebo omytí rukou čistou vodou.

Odebrané dílčí vzorky se ukládají do čistého plastového sáčku nebo čisté inertní nádoby odpovídající kapacity. Po ukončení vzorkování je obsah sáčku nebo nádoby ručně šetrně promíchán tak, aby nedošlo k poškození odebraného materiálu. Tímto je vytvořen souhrnný vzorek. Z tohoto souhrnného vzorku jsou odebrána tři vyhotovení laboratorního vzorku, přičemž minimální hmotnost každého vyhotovení by měla činit cca 100 g. V případě rostlinného materiálu, jako jsou např. suché plevele, může být získání 100 g hmoty pro každé vyhotovení laboratorního vzorku problematické. Inspektor v takovém případě postupuje při odběru tak, aby se získané množství co nejvíce blížilo 300 g (tři laboratorní vzorky á 100 g). Podobně v takovém případě není často možné ani dodržet minimální počet dílčích vzorků vztahený k velikosti pozemku, jak je uvedeno výše. I v tomto případě je nicméně třeba získat tři vyhotovení laboratorního vzorku. K vytvoření tří laboratorních vzorků se tedy použije veškerý souhrnný vzorek.

Získaná vyhotovení souhrnných vzorků se umístí do igelitových, případně papírových sáčků, které se zapečetí a co nejrychleji vloží do chladicího boxu.

Dvě vyhotovení souhrnného vzorku si ponechá inspektor a jedno vyhotovení souhrnného vzorku je předáno kontrolované osobě. Je třeba seznámit kontrolovanou osobu se způsobem uchovávání záložního vzorku a tento fakt uvést do protokolu o kontrolním zjištění („Kontrolovaná osoba byla seznámena se správným způsobem uchovávání vzorku“), který kontrolovaná osoba podepíše. Vzorky musejí být dlouhodobě uchovávány ve zmrazeném stavu.

Více odrůd na jednom půdním bloku:

Zejména v případě víceletých kultur (vinice, sady) může dojít k situaci, že na pozemku je pěstováno více odrůd, přičemž každá z nich vyžaduje jinou strategii ochrany na základě rozdílné rezistence k chorobám či škůdcům. Pokud se nejedná o smíšenou výsadbu, ale odrůdy jsou na pozemku pěstovány odděleně, je vhodné vzorkovat je zvlášť, tj. odebrat dílčí vzorky pro každou odrůdu zvlášť a následně tak získat rozdílné souhrnné vzorky a poté i rozdílné vzorky laboratorní.

V případě, že je odebrán srovnávací vzorek, viz případ nedostatečného oddělení ekologických a konvenčních pozemků, se tato skutečnost spolu s číslem sousedícího konvenčního půdního bloku (PB) uvede do Protokolu o kontrole.

1.4.5 Vzorkování půdy

Dílčí vzorky půdy se odebírají z horních 10 cm půdního profilu, přičemž ke vzorkování se použije půdní sondýrka. Jako náhradní vzorkovací pomůcka může být použita vzorkovací lopatka. Dílčí vzorky se umístí do čisté nádoby z inertního materiálu, přičemž se odstraní cizorodé předměty jako kameny, kořeny a půdní živočichové. Obsah nádoby je následně důkladně promíchán, čímž vznikne souhrnný vzorek. Z jeho obsahu jsou poté odebrána tři vyhotovení laboratorního vzorku, každé o hmotnosti cca 1 kg. Následný postup je stejný jako v případě rostlinného materiálu.

1.5 Vzorkování bioproduktů ve finální podobě

Biokrmiva na rezidua pesticidů se vzorkují v souladu s vyhláškou č. 415/2009 Sb. a souvisejícími právními předpisy.

Na přítomnost GMO se biokrmiva vzorkují podle nařízení Komise (ES) č. 152/2009.

Biopotraviny se vzorkují v souladu s vyhláškou č. 231/2016 Sb. a souvisejícími právními předpisy.

Dvě vyhotovení laboratorního vzorku si ponechá inspektor a jedno vyhotovení laboratorního vzorku je předáno kontrolované osobě. K rozboru se předá jeden ze dvou vzorků kontrolního subjektu. O odběru vzorků je vypracován protokol, podepsaný inspektorem a kontrolovaným subjektem, a jeho kopie se ponechá na místě.

1.6 Doprava a předání vzorků

Vzorky jsou přepravovány v chladicím boxu a uchovávány v chladničce. Poté jsou co nejrychleji dopraveny do zvolené laboratoře k provedení analýzy. Doporučuje se vybrat laboratoř státní nebo referenční s možností poskytnutí dostupné následné interpretace, která může pomoci při správním řízení.

1.7 Vzorkování osiv

Osivo se vzorkuje výhradně v případě podezření na použití nepovoleného mořícího přípravku, přičemž je třeba mít na paměti, že ani konvenční osivo použité na základě udělené výjimky nesmí být ošetřeno mořícím přípravkem nepovoleným v ekologické produkci. Osivo je vzorkováno ve skladovacích prostorách, případně může být vzorkováno i po vysetí přímo na pozemku, pokud je při fyzické kontrole v terénu takové podezřelé osivo na pozemku zjištěno. V případě vzorkování osiva ve skladu, ať volně loženého či pytlovaného, se použije postup podle vyhlášky č. 415/2009 Sb. Hmotnost každého vyhotovení laboratorního vzorku by měla činit 100 g. V případě vzorkování osiva přímo na poli se osivo odebírá tak, aby se hmotnost jednotlivých vyhotovení co nejvíce blížila požadovaným 100 g, tj. není třeba se držet prostorových schémat uvedených výše.

V případě, že je osivo, garantované jako ekologické, kontrolovanému zemědělci dodáno třetí osobou, jméno této osoby se uvede do Protokolu o kontrole.

1.8 Odběr vzorků z postřikovače

Vzorky z postřikovače se berou výhradně v případě závažného podezření na použití nepovoleného přípravku na ochranu rostlin. Podezřelými okolnostmi jsou barva či zápach přípravku nacházejícího se v postřikovači, které se liší od vzhledu či vůně povoleného přípravku na ochranu rostlin, jehož použití bude zemědělec s největší pravděpodobností

uvádět jako vysvětlení. Objem každého vyhotovení laboratorního vzorku by měl činit aspoň 200 ml. Získaná vyhotovení laboratorních vzorků se zapečetí a co nejrychleji vloží do chladicího boxu.

Dvě vyhotovení laboratorního vzorku si ponechá inspektor a jedno vyhotovení laboratorního vzorku je předáno kontrolované osobě. Je třeba seznámit kontrolovanou osobu se způsobem uchovávání záložního vzorku a tento fakt uvést do protokolu o kontrole („Kontrolovaná osoba byla seznámena se správným způsobem uchovávání vzorku“), který kontrolovaná osoba podepíše. Vzorek musí být uchováván v chladničce.

Pro vytvoření vnitřních metodických postupů pro inspektory jednotlivých KO je dále možné použít některé předpisy týkající se odběrů vzorků, zejména:

- vyhlášku č. 415/2009 Sb.;
- vyhlášku č. 61/2011 Sb.;
- vyhlášku č. 137/2004 Sb.;
- vyhlášku č. 257/2009 Sb.

2. Postup v případě zjištění reziduí nepovolených látek v ekologické produkci

V nařízení Komise (ES) č. 889/2008, článku 63 je uvedeno:

„Při prvním provádění kontrolních opatření musí hospodářský subjekt vypracovat a následně uchovat:

- a) celkový popis jednotky, zařízení a/nebo činnosti;*
- b) všechna praktická opatření, která je nutno přijmout na úrovni jednotky a/nebo zařízení a/nebo činnosti, aby bylo zajištěno dodržování pravidel ekologické produkce;*
- c) bezpečnostní opatření, která by měla být přijata, aby bylo sníženo riziko kontaminace nepovolenými produkty nebo látkami, a opatření týkající se čištění, která by měla být prováděna ve skladovacích zařízeních a v průběhu celého produkčního řetězce hospodářského subjektu.“*

2.1 Konkrétní postup

V souladu s předpisy EU a v návaznosti na §33a zákona o ekologickém zemědělství je nezbytné rozlišit, zda došlo k úmyslnému použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin, nebo zda došlo ke kontaminaci nepovolenými látkami bez jejich přímé aplikace kontrolovaným subjektem, a dále posoudit míru případného nepřímého zavinění ekologickým podnikatelem.

V každém případě bude provedena laboratorní analýza odebraného vzorku. Pokud bude zjištěna hodnota do limitu 0,01 mg/kg, bude výsledek interpretován tak, že nedošlo k porušení pravidel ekologické produkce (s výjimkou případu nálezů více účinných látek v jednom vzorku), neboť se jedná o množství těžko průkazné, které může být způsobeno používáním pesticidů většinovým konvenčním zemědělstvím.

Pokud bude potvrzen nález převyšující hodnotu 0,01 mg/kg, je třeba rozlišit následující varianty:

2.1.1 Co se týká míry zavinění:

- jedná se o úmyslné použití látek a produktů nepovolených v ekologickém zemědělství nebo použití produktů s příměsí GMO;
- jedná se o opakovanou nebo neúmyslnou kontaminaci ekologických ploch a provozů ekologického podnikatele, která byla zaviněna z nedbalosti nebo na základě nedostatečných protiopatření (§ 10 zákona o ekologickém zemědělství): Tam, kde sousedí ekologicky obhospodařované pozemky s pozemky, které nejsou obhospodařovány ekologickým způsobem, musí ekologický podnikatel učinit vhodná opatření, kterými sníží riziko škodlivých vlivů na jím ekologicky obhospodařované pozemky, a to na nejnižší možnou míru. Takovými opatřeními jsou zejména výsadba živých plotů, větrolamů, pásů zeleně, izolačních travnatých pásů nebo zřizování cest;
- jedná se o situaci, které ekologický podnikatel nemohl přes veškerou snahu zabránit a tato situace nenastává opakovaně.

2.1.2 Co se týká původu vzorkovaného materiálu ve vztahu k certifikaci a správnému řízení:

- jedná se o vzorek finální bioprodukce určené k prodeji k dalšímu zpracování nebo konečnému spotřebiteli. U takových vzorků je možné z důvodu ochrany spotřebitele certifikovat pouze produkty, u kterých je reziduální nález < 0,01 mg/kg po korekci nejistoty měření (dle platného Quality control dokumentu DG SANTE/11945/2015 je povolená nejistota výsledku měření 50 %);
- jedná se o vzorek půdy nebo plevelů: U takových vzorků je přípustný reziduální nález < 0,01 mg/kg po korekci nejistoty měření. Při jeho překročení u plevelů se má za prokázané přímé použití zakázaných produktů a produkce z daného pozemku, zasažených částí procesů, případně z celé farmy, nemůže být certifikována. U vzorků půdy je však třeba brát v potaz druh zjištěné látky. Rezidua některých látek mají totiž v půdě vysokou persistenci. V případě nálezu vyššího rezidua je vhodná konzultace výsledku s ÚKZÚZ;
- jedná se o nález > 0,9 % koncentrace GMO: produkce ani následné produkty z ní pocházející nemohou být certifikovány;
- jedná se o vzorek polní produkce v době její vegetace: (tedy od počátku vegetačního období do sklizně). Při nálezu reziduí překračujících 0,01 mg/kg po korekci nejistoty měření postupuje následujícím způsobem:
 - a) rozborem odebraných vzorků se zjistí rozložení reziduálních nálezů na pozemku. Z výsledků rozložení se následně posuzuje, zda lze potvrdit kontaminaci úletem, nebo zda ji vyvracejí s ohledem na situaci pozemku (množství reziduí směrem ke středu pozemku významně klesá);
 - b) dokumentací okolních konvenčních pozemků (čísla pozemků, fotografie aktuálního stavu, stručný popis stavu porostu) se může přispět k potvrzení či vyloučení možné kontaminace ekologické plochy nepovolenými látkami aplikovanými na okolních pozemcích;
 - c) zjistí se pro každou nalezenou reziduální látku její stanovené MRL pro daný produkt nebo pro produkt jemu nejbližší, nebo ve výrobním procesu navazující. Následně se postupuje takto (RN = reziduální nález):

- i. **RN ≤ 0,01 mg/kg:** produkci je možné certifikovat; pokud nebylo nalezeno více reziduálních látek v jednom vzorku;
- ii. **RN > 0,01 mg/kg a zároveň RN < 5% MRL:** po vyloučení přímého zavinění je možné produkci podmíněně certifikovat, v takovém případě se doporučuje rozbořem ověřit následný finální produkt a o konečné certifikaci produktu rozhodnout podle výsledku rozboru;
- iii. **RN > 0,01 mg/kg a zároveň RN < 5% MRL:** pokud se prokáže nedbalostní vina, není možné produkci certifikovat. Při nedodržení stanovených nápravných opatření bude vyrozuměn příslušný orgán o porušení § 10 zákona o ekologickém zemědělství; zároveň je zemědělcům uložena povinnost informovat příslušnou KO o datu sklizně, aby mohli být proveden kontrolní rozbor finálního produktu určeného k uvedení na trh podle výše uvedeného postupu;
- iv. **RN > 5 % MRL:** produkci není možné certifikovat a je zaslán podnět na správní řízení na Ministerstvo zemědělství (dále jen „ministerstvo“).

Vždy, když se prokáže úmyslné použití POR: odebere se certifikát a ministerstvu je zaslán podnět na správní řízení.

Hodnota 5 % MRL je pro tyto účely stanovena jako orientační hodnota. Volba hladiny MRL umožňuje přistupovat k jednotlivým látkám a jejich reziduíům v souladu s jejich mírou nebezpečnosti, kterou hodnoty MRL obecně reflektují. Pro účely tohoto metodického pokynu se za pomoci MRL mohou ve výše popsáných případech hodnotit i jiné suroviny než potraviny (např. listy), dle souvislosti s produktem, na který MRL stanovený je.

2.2 Kategorizace podle výsledků analýz (typ látek, koncentrace) – týká se odebraných vzorků polní produkce ve fázi výroby i bioproduktů a biopotravin

Barvy v následující tabulce odlišují rozhodnutí o uvádění produktu na trh. Zelená = uvedení na trh s označením bio je možné, žlutá = předběžné pozastavení před uvedením na trh s označením bio (musí být buď potvrzeno, nebo vyvráceno po dokončení vyšetřování); červená = uvedení na trh s označením bio není v žádném případě možné. Výraz „reziduum“ v tabulce = reziduální nález.

Látka	Koncentrace
Povolená ekologickém zemědělství	1 reziduum ≤ MRL
	2 reziduum > MRL
Nepovolená ekologickém zemědělství	3 reziduum ≤ 0,01 mg/kg*. Zjištěna pouze 1 nepovolená látka.
	4 a) reziduum > 0,01 mg/kg*, ale ≤ 5 % MRL b) rezidua více než 1 nepovolené látky (nezáleží na koncentraci) c) rezidua v několika dávkách od jednoho producenta (nezáleží na koncentraci)
	5 rezidua > 5 % MRL**
	6 rezidua >MRL

* 0,01 mg/kg = „orientační hodnota“

** Výjimka: pokud je reziduum ≤ orientační hodnota, pak platí vždy případ 3 i pokud je reziduum > 10 % MRL

2.3 Kategorizace podle příčiny výskytu reziduí a zavinění producenta

Toto třídění je obecně provedeno po skončení vyšetřování.

Příčiny a zavinění	
A	nelze určit příčiny
B	kontaminace bez zavinění producenta
C	nedostatečná opatření (ochrana proti kontaminaci)
D	použití nepovolených látek nebo smíchání ekologických a konvenčních potravin

Příčina C je po posouzení míry porušení povinností, příčina D pak vždy, důvodem k zaslání podnětu na správní řízení na MZe.

2.4 Postupy a opatření přijaté v různých případech

Residuum	Příčiny	Opatření přijatá okamžitě po odhalení						Opatření přijatá po dokončení vyšetřování				
		Upozornit okamžitě CERT	Upozornit ministerstvo	Vyšetřování zda jsou produkty ekologické	Vyšetřování příčin	Předběžné pozastavení uvedení na trh	Povolení uvedení na trh s označením bio	Není možné uvedení na trh s označením bio	Zlepšení přijatých opatření	Sankce	Informování všech účastníků	Přehodnocení interní analýzy rizik
1	A, B, C						x					
2	A, B, C	x	x		x			x	x		x	x
3	A, B, C	x		x	x*		x		x*		x	x
4	A, B	x	x	x	x	x	x		x		x	x
	C	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x
5	A, B, C	x	x	x	x	x		x	x	**	x	x
6	A, B, C	x	x	x	x	x		x	x	**	x	x
1 – 6	D	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x

Zkratky: CERT = certifikační organizace

* V případě 3, ekologický producent by měl učinit nápravná opatření na vlastní zodpovědnost. Ve všech dalších případech 2, 4, 5 a 6, by měl ekologický producent navrhnout nápravná opatření, která musí být odsouhlasena KO, případně mu KO nápravná opatření stanoví.

** Sankce platí v případech nedostatečné péče nebo nezákonného jednání (případy C, D), ale ne v dalších případech (A, B).

2.5 Perzistentní organické znečišťující látky

Je známo, že mnohé půdy jsou do jisté míry kontaminovány perzistentními organickými polutanty (DDT, HCB, Dieldrin, atd.), které se používaly v minulosti. Protože použití těchto látek je v Evropské unii zakázáno, lze v současné době vyloučit jejich přímé použití. V těchto případech není nutné další vyšetřování příčin a nejsou uděleny žádné sankce. Kvůli

negativnímu vnímání těchto sloučenin ze strany veřejnosti by však certifikace a následné uvádění produktů s označením bio na trh mělo být povoleno pouze do výše 0,01 mg/kg pro každou látku a pouze pro maximálně 2 zjištěné látky celkem. Pole s vysokou koncentrací persistentních organických polutantů (POP) mohou být vyloučena z pěstování rizikových plodin. KO by měla stanovit nápravné opatření v podobě nařízení vhodného čistícího osevního postupu a podnik s tímto handicapem zařadit na seznam rizikových podniků a produkci pravidelně vzorkovat.

2.6 Uvádění produktů živočišné následné produkce na trh

V případě kontaminovaného krmiva: pokud bylo krmivo použito *před tím*, než byl znám nález reziduí, může certifikační organizace upustit od omezení uvedení na trh mléka, vajec a masa, které pochází z těchto zvířat, pokud se ověří, že reziduum v těchto produktech je < než 0,01 mg/kg.

3. Požadavky na zasílané informace v rámci podnětů na správní řízení:

3.1 Mezi hlavní důkazy, které KO předloží ministerstvu spolu s podnětem na správní řízení, patří:

- výsledky analýzy odebraných vzorků, včetně jejich zhodnocení (zejména z pohledu ne/překročení MRL);
- kvalitní fotodokumentace;
- vyjádření kontrolované osoby v případě pozitivního nálezu, jak ke kontaminaci došlo;
- evidence POR, případně účetní doklady o jejich nákupu;
- čísla a stavy okolních konvenčních pozemků, případně vč. fotodokumentace;
- evidence o čištění strojů, pokud je relevantní;
- popis nebo fotodokumentace aktuálního stavu oddělení dotčených ekologických pozemků od sousedících konvenčních pozemků.

3.2 Materiál musí obsahovat mimo jiné jasné stanovisko KO ve smyslu:

- zda se dle indicií jednalo o úmyslnou aplikaci nepovolených přípravků;
- jaký je dle KO zdroj kontaminace;
- zda bylo možné kontaminaci zabránit, nebo to bylo mimo možnosti kontrolovaného subjektu;
- zda byl nebo nebyl odebrán (*pozastaven*) certifikát.

Ministerstvo všechny získané podklady vyhodnotí a poté učiní konečné rozhodnutí, zda v daném případě bude nebo nebude zahájeno správní řízení.

4. Závěrečná ustanovení

- 4.1 Tento metodický pokyn byl zpracován ve spolupráci s ÚKZÚZ.
- 4.2 Metodický pokyn č. 3/2013 se zrušuje.
- 4.3 Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 1. 1. 2017.

V Praze dne

Ing. Jan Gaňas
ředitel odboru environmentálního
a ekologického zemědělství
Ministerstvo zemědělství

